

საშინაო დავალების შესრულება - რუტინული თუ სახალისო საქმიანობა?

ნიკოლაიშვილი მადონა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი

<https://doi.org/10.52340/idw.2021.543>

საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე ზოგადი განათლების სისტემის ყველა რგოლის წინაშე დღის წესრიგში დგას ახალი მოთხოვნები, კერძოდ, სწავლა-სწავლების პროცესის ეფექტიანობის ამაღლება, მომავალი თაობის აღჭურვა 21-ე საუკუნის ადამიანისთვის აუცილებელი უნარ-ჩვევებით, მთელი საგანმანათლებლო სისტემის სრულყოფა. საგანმანათლებლო სფეროში მოქმედი ძირითადი ნორმატიული დოკუმენტი, „ზოგადი განათლების ეროვნულ მიზნები“, ადგენს, თუ როგორი თაობების აღზრდას უნდა შეუწყოს ხელი საქართველოს ზოგადი განათლების სისტემამ, განსაზღვრავს იმ ზოგად უნარებსა და ღირებულებებს, რომელთა განვითარება-ჩამოყალიბებასაც უნდა ემსახურებოდეს თითოეულ საგანში შეძენილი ცოდნა; ზგემ-ის საფუძველზე შექმნილია ეროვნული სასწავლო გეგმა, რომლის მიხედვით სწავლა-სწავლების მიზნები და საგანმანათლებლო პრინციპები ითვალისწინებს მოაზროვნე, მაძიებელი, ახლის შემოქმედი, წიგნიერი, ინფორმირებული და პასუხისმგებლობის გრძნობის მქონე მოქალაქის ჩამოყალიბებას, რომელსაც შეუძლია გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლად მიღება, საკუთარი მიღწევების გამოყენება ახალი მატერიალური, ინტელექტუალური თუ სულიერი ღირებულებების შესაქმნელად.

ეროვნული სასწავლო გეგმა განსაზღვრავს მოსწავლის შეფასების მთავარ მიზანს – სწავლა-სწავლების ხარისხის მართვას, რაც გულისხმობს, ერთი მხრივ, სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებაზე ზრუნვას და, მეორე მხრივ, სწავლა-სწავლების ხარისხის მონიტორინგს. შეფასება უნდა იძლეოდეს ინფორმაციას მოსწავლის ინდივიდუალური პროგრესის შესახებ. მოსწავლეთა მიღწევების შეფასების სამი კომპონენტიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია მიმდინარე საშინაო დავალება. წინამდებარე ნაშრომში განხილულია, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია საშინაო დავალების შესრულება მოსწავლის მიერ სასწავლო მასალის გააზრებისა და პრობლემის დამოუკიდებლად გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარებისათვის.

პედაგოგები პრაქტიკაში ხშირად აწყდებიან საშინაო დავალების შესრულებასთან დაკავშირებულ სირთულეებს, რომელთა მოგვარება საჭიროებს საკითხის სიღრმისეულ კვლევას, რათა მოხდეს არა მარტო პრობლემის სწორად იდენტიფიცირება, არამედ გამოიკვეთოს მისი გამომწვევი მიზეზები და შეირჩეს ადეკვატური ინტერვენციები. დაბოლოს, აუცილებელია, შეფასდეს განხორციელებული ინტერვენციების ეფექტურობა და განზოგადდეს კვლევის შედეგები, რათა იგი გამოსადეგი და საინტერესო გახდეს როგორც მოქმედი პედაგოგებისთვის, ისე სტუდენტებისთვის, რომლებიც ახლა ეუფლებიან პედაგოგის რთულ, მაგრამ საინტერესო და საპატიო პროფესიას, აგრეთვე, განათლების სფეროს ნებისმიერი მუშაკისა და ზოგადად, ამ საკითხით დაინტერესებული პირებისთვის. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილად მივიჩნიე ჩამეტარებინა კვლევა ამ მიმართულებით. ჩატარებული კვლევა მოიცავდა რამდენიმე ეტაპს: პრობლემის იდენტიფიცირება და მისი გამომწვევი მიზეზების ანალიზი, ინტერვენციების დაგეგმვა, განხორციელება და შეფასება. სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენდნენ თბილისის ერთ-ერთი

საჯარო სკოლის დაწყებითი კლასების მოსწავლეები და მათი მშობლები. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ სტატიის მიზანი არ არის ჩატარებული კვლევის დეტალური ანგარიშის წარმოდგენა, თუმცა, მინდა ყურადღება გავამახვილო რამდენიმე საკვანძო მომენტზე.

საშინაო დავალების შესრულებასთან დაკავშირებული სირთულეებიდან უმცროსი სასკოლო ასაკის მოსწავლეებში ყველაზე ხშირად ვაწყდებით შემდეგ პრობლემებს: ზოგჯერ მოსწავლეს ავიწყდება საშინაო დავალების შესრულება, ან შესრულებული დავალების მოტანა, ზოგჯერ შესრულებული აქვს ჩანიშნულისგან განსხვავებული დავალება, არის შემთხვევები, როცა დავალებაში გამოყენებულია ამ ასაკისთვის არაადეკვატური ლექსიკური ერთეულები, ან მათემატიკის დავალება ამოხსნილია ისეთი ხერხებით, რომლის სწავლებაც გათვალისწინებულია ზედა კლასების სასწავლო პროგრამით და ა.შ.

აღნიშნული პრობლემების გამომწვევი სავარაუდო მიზეზების იდენტიფიცირებისას აღმოჩნდა, რომ ისინი საკმაოდ მრავალფეროვანია და შესაძლებელია იყოს როგორც სუბიექტური, ასევე ობიექტური. სუბიექტურ მიზეზებს მიეკუთვნება მოსწავლის ინდივიდუალური მახასიათებლები, ხოლო ობიექტურს - გარემო, სადაც მოსწავლეს უხდება საშინაო დავალების შესრულება, დავალებების სირთულე, მშობლის ჩარევა საშინაო დავალების შესრულების პროცესში და სხვა.

აღნიშნული კვლევის საბოლოო მიზანს წარმოადგენდა სათანადო ინტერვენციების განხორციელება და ინტერვენციების შედეგებზე დაყრდნობით ამ პრობლემების გადაჭრის ოპტიმალური გზების მოძიება. ეს დაეხმარება არა მარტო მოსწავლეებს, რომ საშინაო დავალების შესრულება უსიამოვნო, რუტინული პროცესის ნაცვლად მათთვის საინტერესო და სახალისო საქმიანობად იქცეს, არამედ გამოადგებათ ახალბედა პედაგოგებსაც.

ზემოაღნიშნული მიზნიდან გამომდინარეობს ძირითადი საკვლევი კითხვებიც:

1. რატომ უჭირთ მოსწავლეებს საშინაო დავალების შესრულება?
2. როგორ ვაქციოთ საშინაო დავალების შესრულება საინტერესო და სასიამოვნო პროცესად?

ძირითადი საკვლევი კითხვები, თავის მხრივ, მოიცავს შემდეგ ქვესაკითხებს: რა ფაქტორები ახდენს გავლენას ამ პროცესზე? რა ინდივიდუალური თავისებურებებით გამოირჩევიან მოსწავლეები? როგორ გარემოში უხდებათ მათ საშინაო დავალების შესრულება? რა მოცულობისა და სირთულის უნდა იყოს მიცემული საშინაო დავალებები, რომ მოსწავლემ არ დაკარგოს ინტერესი და საკუთარი ძალების რწმენა? უნდა ერეოდეს თუ არა მშობელი საშინაო დავალების შესრულების პროცესში? როგორ უნდა გაიზომოს მოსწავლის წინსვლა?

საკვლევ საკითხთან დაკავშირებით როგორც ქართველი, ასევე უცხოელი მკვლევრების მიერ შექმნილი არაერთი სამეცნიერო ნაშრომი არსებობს. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე მათგანის მიმოხილვა.

დაწყებითი კლასის მასწავლებლისთვის მეტად მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლოა საშინაო დავალების მოცულობისა და სირთულის განსაზღვრა, რადგან ძალიან მარტივი და მცირე მოცულობის დავალება ბავშვს ინტერესს უკარგავს, ხოლო ძნელი და ხანგრძლივად შესასრულებელი დავალება იმედგაცრუებას იწვევს და საკუთარი ძალების რწმენას უკარგავს.

ისმის კითხვა: სად არის ის ოქროს შუალედი, რომლის დროსაც მოსწავლისთვის საშინაო დავალების შესრულება სასიამოვნო პროცესად იქცევა? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად პირველ რიგში უნდა გავარკვიოთ, რა ფაქტორები ახდენს გავლენას ამ პროცესზე.

ცნობილი ქართველი ფსიქოლოგი შ.ნადირაშვილი თავის ნაშრომში „პიროვნების სოციალური ფსიქოლოგია“²¹ წერს: „ადამიანს საზოგადოდ, შემეცნების მოთხოვნილება უყალიბდება, როგორც ზოგადი ტენდენცია - მოხსნას შეუსაბამო, პრობლემური ურთიერთობა მოვლენებს შორის, შესატყვისობაში მოიყვანოს ყოველგვარი მონაცემები სინამდვილის შესახებ... იგი ზუსტად და ამომწურავად ვერასოდეს ასახავს სინამდვილეს, მაგრამ მისი მუდმივი სრულყოფის საჭიროება და მოთხოვნილება ადამიანს აიძულებს სულ უფრო მიუახლოვდეს და ადეკვატური სურათი შექმნას სინამდვილის შესახებ, რომელთანაც მას,

²¹ შ.ნადირაშვილი, „პიროვნების სოციალური ფსიქოლოგია“; გვ.350

როგორც პრაქტიკული და თეორიული მოთხოვნები მქონე არსებას, აქვს საქმე“. როგორც მოყვანილი ნაწყვეტიდან ჩანს, იმისათვის, რომ ადამიანს შემეცნების მოთხოვნა ჩამოუყალიბდეს, აუცილებელია, მის წინაშე იდგეს პრობლემური სიტუაცია, ამოცანა, რომელიც მოითხოვს სააზროვნო პროცესების სტიმულირებას. მეცნიერის აზრით, სწორედ შემეცნების მოთხოვნებისა და გაურკვეველი, პრობლემური სიტუაციის ერთიანობის, თანხვედრის საფუძველზე უჩნდება ადამიანს შემეცნების განწყობა. ამგვარი განწყობის საფუძველზე მოქმედების დროს ადამიანი ორიენტირებულია სინამდვილის ისეთ ზოგად ობიექტებზე, მიმართებით მხარეებზე, რომელთა წვდომის შემდეგ შესაძლებელი იქნება სიტუაციის პრობლემურობის მოხსნა და შემეცნების მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

შემეცნების მოთხოვნების მრავალგზის დაკმაყოფილების საფუძველზე ადამიანს უყალიბდება გარკვეული დამოკიდებულება სააზროვნო საკითხების გარკვეულ სფეროთა მიმართ და, გარდა ამისა, ხდება ამოცანის გადაწყვეტის გარკვეული მანერების, სტრატეგიებისა და სტრუქტურების ფიქსაცია... შემეცნების განწყობის საფუძველზე, რომელიც ადამიანს შემეცნების მოთხოვნებისა და პრობლემური სიტუაციის მოცემულობის დროს უჩნდება, ადამიანი წყვეტს პრობლემურ ამოცანებს და მასში აზროვნების ფიქსირებულ საშუალებათა განწყობისეული გამოყენება ხდება. თეორიული ქცევის ყოველი ცალკეული განწყობა შემეცნების მოთხოვნების, პრობლემური სიტუაციისა და აზროვნების სათანადო საშუალებათა ერთიანობის საფუძველზე იქმნება და ხორციელდება.

ამრიგად, ცნობილი მეცნიერის მსჯელობა საკლასო სივრცის ჭრილში რომ განვიხილოთ, შემდეგი დასკვნის გამოტანის საშუალებას იძლევა:

1. პრობლემური სიტუაცია, გადასაჭრელი პრობლემა აუცილებელია იმისათვის, რომ მოხდეს სიტუაციის პრობლემურობის მოხსნაზე ორიენტირებული სააზროვნო პროცესების გააქტიურება და საბოლოოდ, მოსწავლის ინტელექტუალური განვითარება.

2. ასეთი პრობლემური სიტუაციის როლს ასრულებს მოსწავლისთვის მიცემული საშინაო დავალება, რომლის შესასრულებლად მას უხდება საკუთარი სააზროვნო პროცესების მობილიზება.

რა მოცულობისა და სირთულის უნდა იყოს მიცემული საშინაო დავალებები, რომ მოსწავლემ არც ინტერესი დაკარგოს დავალების ზედმეტი სიმარტივის გამო და არც საკუთარი ძალების რწმენა დაკარგოს ზედმეტი სირთულის გამო.

ფსიქოლოგ მ. დოლიძის ნაშრომში „უმცროსკლასელთა ფსიქოლოგიის საკითხები“ ვკითხულობთ: „როცა ბავშვი გრძნობს და აცნობიერებს თავის წინსვლას, უძლიერდება საკუთარი ძალებისადმი რწმენა და მეტი შეუპოვრობით ცდილობს მომდევნო დავალების შესრულებას. მასწავლებელმა უნდა იცოდეს თავისი მოსწავლის შესაძლებლობები და ამის გათვალისწინებით მისცეს მას დავალება. თუ მასალა მოსწავლეთათვის რთულია, დიდი მოცულობის და თანაც მასწავლებელს მისი გადაწყვეტის გზებზე განმარტება წინასწარ არ მიუცია, შესაძლებელია მოსწავლემ ვერ დაძლიოს დავალება და ამიტომ დაკარგოს მეცადინეობის სურვილი. მასწავლებელმა თუ წინასწარ მიუთითა გადაწყვეტის გზებზე, ბავშვი ძლევს სიძნელეს და აღწევს მიზანს. ასეთ გაცნობიერებულ მოქმედებაში ვითარდება ნებისყოფაც. ამდენად, მასწავლებლის განსხვავებულმა ზემოქმედებამ შეიძლება განსხვავებული შედეგი მოგვცეს როგორც ცოდნის დაუფლების, ისე პიროვნულ თვისებათა აღზრდის მხრივ“.

ზემოთმოყვანილი ამონარიდიდან ნათლად ჩანს, რაოდენ დიდია მასწავლებლის როლი და პასუხისმგებლობა განსახილველ საკითხთან მიმართებით. მასწავლებელმა უნდა შეარჩიოს დავალების ის ოპტიმალური მოცულობა და სირთულე, რაც უაღრესად მნიშვნელოვანია სწავლა-აღზრდის ძირითადი მიზნების მისაღწევად.

პროფ. პროფ. თ. ჟღენტი და ვ. ცუცქირიძე მიიჩნევენ, რომ საშინაო დავალება სწავლების პროცესის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რგოლია. საშინაო დავალების გარეშე სასწავლო პროცესი სრულყოფილი არ არის... ავტორები საშინაო დავალებას დამოუკიდებელი

მუშაობის უმთავრეს ფორმად თვლიან და საუბრობენ მის მიზანზე, სახელმძღვანელოებისა და სხვა საშუალებების გამოყენებით მოსწავლემ დაისწავლოს მასწავლებლის მიერ გაკვეთილზე ახსნილი მასალა, განიმტკიცოს და გაიღრმავოს ცოდნა. ავტორთა აზრით, საშინაო დავალების მიცემა რამდენიმე დიდაქტიკურ წესს უნდა ითვალისწინებდეს: 1. საშინაო დავალება ზუსტად უნდა იყოს ფორმულირებული და გამომდინარეობდეს საპროგრამო მასალიდან; 2. საშინაო დავალება მოსწავლეს ეძლევა სათანადო მასალის საფუძვლიანი ახსნის შემდეგ; 3. საშინაო დავალების მოცულობა ზუსტად იყოს დოზირებული დღის რეჟიმის მოთხოვნების მიხედვით; 4. საშინაო დავალება თანაბრად უნდა განაწილდეს მთელი კვირის მანძილზე; 5. საშინაო დავალება უნდა ითვალისწინებდეს საგანთაშორის კავშირებს; 6. საშინაო დავალების შესრულება აუცილებლად უნდა შეფასდეს; 7. გაკვეთილზე საშინაო დავალების მიცემას განსაზღვრული დრო უნდა დაეთმოს და იგი ჩართოს გაკვეთილის სტრუქტურაში;

საყურადღებოა ამერიკელი მეცნიერის რობერტ ჯ. მარზანოსა²² და მისი კოლეგების მოსაზრებები და კვლევებზე დაფუძნებული პრაქტიკული რჩევები საშინაო დავალებასთან დაკავშირებით. ნაშრომში: - „ეფექტური სწავლება სკოლაში“ აღნიშნავს, რომ საშინაო დავალება ამერიკის შეერთებული შტატების განათლების სისტემაში აქტიურად გამოყენებული, მისი წარმართველი ელემენტია. ნაშრომში ვკითხულობთ: „საშინაო დავალება მასწავლებლებისთვის ცნობილი მეთოდია. იგი საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, გაიუმჯობესონ უნარები და უკეთესად ჩაწვდნენ შესასწავლ მასალას. ამ მეთოდის აქტიურად გამოყენების მომხრეები თვლიან, რომ საშინაო დავალება აფართოებს სწავლების შესაძლებლობებს და აიძულებს მოსწავლეებს, სკოლიდან შინ წასვლის შემდეგაც კი არ შეწყვიტონ სწავლის პროცესი. სამეცნიერო ლიტერატურაში საშინაო დავალების მიცემის ეფექტურობის შესახებ აზრთა სხვადასხვაობაა. ზოგი თვლის, რომ დაწყებითი კლასების მოსწავლეებისთვის საშინაო დავალების მიცემა ეფექტურია, ზოგიც მიიჩნევს, რომ ხსენებული მეთოდი დაწყებით კლასებში არ ამართლებს“.

მიმოიხილავს რა საშინაო დავალებების გამოყენების მეთოდთან დაკავშირებული კვლევების შედეგებს, რ. მარზანო მიიჩნევს, რომ 1. დაწყებით, საბაზო და საშუალო საფეხურებზე მოსწავლეებს სხვადასხვა მოცულობის საშინაო დავალება უნდა მიეცეთ; 2. საშინაო დავალების შესრულების პროცესში მშობელი ძალიან იშვიათად უნდა ჩაერიოს; 3. მასწავლებელი კარგად უნდა ადგენდეს და ხსნიდეს საშინაო დავალების მიზანს; 4. თუ მასწავლებელი მოსწავლეებს საშინაო დავალებას აძლევს, შესრულებული დავალების გასწორებისთვისაც მზად უნდა იყოს.

დასასრულ, საშინაო დავალების მნიშვნელობასა და შესრულებასთან დაკავშირებული ლიტერატურის მიმოიხილვა სრული არ იქნება, თუ გვერდს ავუვლით ამ პროცესში მშობელთა ჩართულობას. განხილული ნაშრომებიდან ჩანს, რომ საშინაო დავალება მნიშვნელოვანია მოსწავლისთვის არა მარტო ცოდნის შეძენისა და განმტკიცების კუთხით, არამედ იმის გამოც, რომ ამ პროცესში ბავშვი პრაქტიკულად რწმუნდება საკუთარ შესაძლებლობებში მნიშვნელოვან ნაბიჯებს დგამს დამოუკიდებლობის გზაზე. ამ დროს მშობლის დამუდმებული კონტროლი და ზედმეტი მეურვეობა მას ართმევს ინიციატივის გამოვლენის შესაძლებლობას, უნერგავს პასიურობის და გულგატეხილობის გრძნობას.

ეს არ ნიშნავს იმას, რომ დაწყებითი კლასის მოსწავლეებს მეთვალყურეობა არ სჭირდებათ, მაგრამ ეს მონიტორინგი მხოლოდ მაშინაა გამართლებული, თუ იგი მიმდინარეობს პედაგოგიური და ფსიქოლოგიური ხერხებისა და მეთოდების გამოყენებით.

როგორც ლიტერატურის ანალიზიდან ჩანს, ყველა ავტორი თანხმდება იმაზე, რომ საშინაო დავალებები ეხმარება მოსწავლეებს უნარები გაუმჯობესებასა და შესასწავლი მასალის უკეთ წვდომაში. თუმცა დავალების მიცემისას უაღრესად მნიშვნელოვანია ზოგადპედაგოგიკური და დიდაქტიკური პრინციპების დაცვა. მაგალითად, თუ არ იქნა გათვალისწინებული **მისაწვდომობის პრინციპი**, რომელიც გულისხმობს მოსწავლის

²² რობერტ ჯ. მარზანო და სხვ. - „ეფექტური სწავლება სკოლაში“; გვ. 73

ასაკობრივი განვითარების გათვალისწინებას სწავლების პროცესში, სწავლება არ იქნება მოსწავლის რეალური ასაკობრივი შესაძლებლობების შესაბამისი, აქედან გამომდინარე, ბავშვი გადაიტვირთება ინტელექტუალურად, ფიზიკურად და მორალურად; **შეგნებულობისა და აქტიურობის პრინციპის** დარღვევა ნიშნავს იმის იგნორირებას, რომ მოსწავლე სწავლის პროცესში სუბიექტია, აქტიურობა მისი ქცევის ფორმაა და სასწავლო მასალის შეგნებულად შეთვისებისთვის აუცილებელია მისი აქტიურობა, ამ აქტიურობის ერთ-ერთი ფორმაა საშინაო დავალების შესრულება. **თეორიისა და პრაქტიკის ერთიანობის პრინციპიდან** გამომდინარე, მოსწავლისთვის მიცემული საშინაო დავალება უნდა იძლეოდეს მიღებული თეორიული ცოდნის პრაქტიკულ სიტუაციაში რეალიზების საშუალებას და სხვ.

ორიოდ სიტყვით შევეხოთ მოსწავლეთა ინდივიდუალურ თავისებურებებსა და ამ თავისებურებების გავლენას საშინაო დავალების შესრულებაზე. აღმოჩნდა, რომ მოსწავლეთა უმრავლესობა საშინაო დავალებას იმიტომ ასრულებს, რომ მასწავლებლის შექება დაიმსახუროს, იქნება ეს სიტყვიერი, თუ შესრულებული დავალების ქვეშ მიწერილი განმავითარებელი კომენტარი, ან სულაც მიხატული გული და ვარსკვლავი. ნიშანდობლივია, რომ ისინი საშინაო დავალებად მიიჩნევენ მხოლოდ რვეულში შესასრულებელ წერით სავარჯიშოს.

კითხვაზე: სჭირდება თუ არა დედის დახმარება საშინაო დავალების შესრულებაში, ზოგიერთი მოსწავლე თვლის, რომ არ სჭირდება, ნაწილი აღნიშნავს, რომ დედა ვერ აუხსნის იმიტომ, რომ მასწავლებელი არ არის, მოსწავლეთა ერთი ნაწილი რუსულენოვანი ოჯახებიდანაა და ქართულად უჭირთ დავალების პირობის გააზრება, ისინი თვლიან, რომ თუ ვინმე არ დაეხმარება, დამოუკიდებლად ვერ შეასრულებენ. დანარჩენებს დედა ყოველთვის ეხმარება.

დასმულ კითხვებზე: - რა ფაქტორები ახდენს გავლენას საშინაო დავალების შესრულების პროცესზე? როგორ გარემოში უხდებათ მოსწავლეებს საშინაო დავალების შესრულება? უნდა ერეოდეს თუ არა მშობელი საშინაო დავალების შესრულების პროცესში? - პასუხის გასაცემად მშობლებთან ჩავატარე ფოკუსჯგუფი. გამოკითხული მშობლებიდან ყველა აცხადებს, რომ მის შვილს ყველა პირობა აქვს შექმნილი მეცადინეობისთვის, მაგრამ მათ სხვადასხვაგვარად ესმით ეს პირობები. ზოგიერთმა განაცხადა, რომ მის შვილს აქვს საკუთარი საძინებელი, სადაც დგას ბავშვის მეცადინეობისთვის განკუთვნილი საწერი მაგიდა. მაგიდაზე აწყვია ყველა სასწავლო ნივთი. მშობლების ნაწილი აცხადებს, რომ ბავშვის მეცადინეობისთვის გამოყოფილი აქვთ კუთხე საერთო ოთახში, სადაც დგას ტელევიზორი და სადამოიბით თავს იყრის მთელი ოჯახი, რამდენიმე მათგანი აღნიშნავს, რომ ოჯახი ცხოვრობს ქირით ერთოთახიან ბინაში, რომელიც ერთდროულად საძინებელიცაა და მისაღებიც, ბავშვი სამეცადინოდ იყენებს სამზარეულოს მაგიდას.

კითხვაზე: - უნდა ერეოდეს თუ არა მშობელი შვილის მეცადინეობის პროცესში, მხოლოდ რამდენიმემ განაცხადა, რომ არ თვლის საჭიროდ საშინაო დავალების შესრულების პროცესში ჩარევას, უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ აუცილებელია მშობლის მხრიდან ამ პროცესში ჩარევა, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ამ დროს იჯდეს ბავშვის გვერდით და აკონტროლოს, რის ჩაწერას აპირებს დავალების რვეულში, ამით თავიდან აიცილებს რვეულში მცდარი ჩანაწერის გაკეთებას, დაეხმარება დავალების შესრულებაში და ბავშვი მიეჩვევა საშინაო დავალების აკურატულად შესრულებას.

კითხვაზე, - რამდენად მისაღებია ბავშვისთვის მშობლის მხრიდან მუდმივი კონტროლი, რესპონდენტებმა განსხვავებული პასუხები გასცეს. ზოგიერთთან საერთოდ არ დგას ეს პრობლემა, ზოგმა აღნიშნა, რომ მისი შვილი უკმაყოფილოა დედის ჩარევით, დანარჩენები თვლიან, რომ მათი შვილები უფრო თავდაჯერებულები არიან, როცა გვერდით დედა უხის და მისი დახმარების იმედი აქვთ. ერთ-ერთმა კი რუსული ანდაზა, - «Что напишешь пером, не вырвишь тапором!», - მოიშველია და განაცხადა, რომ არ აინტერესებს, რას ფიქრობს ბავშვი, მთავარია, რომ რვეულში ყველაფერი ჩაწიკვიკებულია.

კითხვაზე, - „თქვენი აზრით, ფლობთ თუ არა საშინაო დავალების შესრულებისას თქვენი შვილისთვის დახმარების აღმოსაჩენად შესაბამის მეთოდებსა და სტრატეგიებს?“

მშობლები თითქმის ერთხმად აღნიშნავენ, რომ ახალი სასკოლო პროგრამა მათთვის უცხოა და ხშირად უჭირთ სავარჯიშოს სწორად შესრულება. მქონდა ასეთი კურიოზული შემთხვევა: ერთ-ერთმა მშობელმა გამომიგზავნა სატელეფონო შეტყობინება, რომელშიც მთხოვდა მიმეწერა დავალების მართებული ამოხსნა, რადგან მიცემული დავალება ვერც მან და ვერც მისმა მეზობლებმა ვერ ამოხსნეს.

საშინაო დავალების შესრულების პროცესში მშობელთა ჩართულობის ხარისხის კვლევის მიზნით ჩატარდა მშობელთა ანკეტირება კომბინირებული ტესტ-კითხვარის გამოყენებით, რომელშიც მონაწილეობდა ყველა მშობელი. შედეგები მართლაც რომ დასაფიქრებელი აღმოჩნდა. I-IV კლასის საპროგრამო საკითხებით შედგენილი 20-ქულიანი ტესტიდან მშობელთა ნახევარზე მეტმა მიიღო 0-დან 5 ქულამდე, ხოლო საუკეთესო შედეგი იყო 11 ქულა.

მოპოვებული მონაცემების დამუშავების შედეგად გამოიკვეთა, რომ მიზანშეწონილია ინტერვენციების დაგეგმვა და განხორციელება ორი მიმართულებით: როგორც მოსწავლეთა, ასევე მშობელთა დასახმარებლად.

მოსწავლეთა დასახმარებლად პირველ რიგში საჭიროდ ჩავთვალე ყურადღების გამახვილება იმ ფაქტზე, რომ ბავშვები საშინაო დავალებად მიიჩნევენ მხოლოდ რვეულში შესასრულებელ წერით სავარჯიშოს. გადავწყვიტე, მათთვის შემეთავაზებინა მრავალფეროვანი და ზომიერად რთული საშინაო დავალებები, რომლის შესრულება მათი მხრიდან მოითხოვდა განსხვავებულ აქტივობებს. ქვემოთ გთავაზობთ ე.წ. „არატრადიციული“ საშინაო დავალების რამდენიმე ნიმუშს საკუთარი პრაქტიკიდან:

1. პირველ კლასში მათემატიკის გაკვეთილზე დავგეგმე აქტივობა „იები დედიკოს“, რომლის ფარგლებშიც მოსწავლეებს კუბურების გამოყენებით უნდა დაემზადებინათ იები. წინასწარ საშინაო დავალებად მივეცი, შეერჩიათ ფერები იის დასამზადებლად და დაეხატათ ია, ხოლო გაკვეთილზე დავურიგებდი მათივე შერჩეული ფერის კუბურებს იის დასამზადებლად. თითოეულ მათგანს დავურიგე 20-20 კუბურა და სამუშაო ფურცლები კითხვებით. მოსწავლეებმა დაამზადეს იები და პასუხი გასცეს შემდეგ კითხვებს: 1.რამდენი კუბურა გქონდა თავდაპირველად? 2.რამდენი კუბურა გამოიყენე ღეროს დასამზადებლად? 3.რამდენი კუბურა გამოიყენე ფოთლის დასამზადებლად? 4. რამდენი კუბურა გამოიყენე ყვავილის დასამზადებლად? 5.რამდენი კუბურა გამოიყენე სულ? 6.რამდენი კუბურა დაგრჩა?

2. ჩავატარე ინტეგრირებული ტიპის სამოდულო გაკვეთილი მათემატიკასა და ქართულ ენაში თემაზე „ქართული ეროვნული ფული“. ერთ-ერთი აქტივობა იყო „მაღაზიაში“, რომლის დროსაც მოსწავლეები იმიტირებულ მაღაზიაში შეიძენდნენ ნივთებს, „მყიდველი“ გადაიხდიდა „ფულს“, „გამყიდველი“ დაუბრუნებდა „ხურდას“, ამ დროს გამოიყენებდნენ შესაბამის თავაზიან მიმართვებსა და ენობრივ ფორმულებს. მოსწავლეებს საშინაო დავალებად ჰქონდათ რბილი სათამაშოების დამზადება „მაღაზიაში“ გასაყიდად. პატარებმა ხალისით იმუშავეს და კარგადაც გაართვეს თავი მიცემულ დავალებას, დაამზადეს ულამაზესი სათამაშოები, რომლებიც თვითონვე „იყიდეს“ იმიტირებულ „მაღაზიაში“.

3. ბუნებისმეტყველებაში გადაშენებული ცხოველების - უძველესი ქვეწარმავლების შესწავლისას ჩემს მოსწავლეებს საშინაო დავალებად ჰქონდათ მიცემული ამერიკული ფილმის „იურიული პერიოდის პარკის“ ნახვა და ფილმში ნახი ცხოველების აღწერა მათთვის სასურველი ფორმით: წერილობით, ნახატის ან ნამერწის სახით. თითქმის ყველა მოსწავლემ აირჩია პლასტელინით ძერწვა. ასე შეიქმნა გადაშენებულ ცხოველთა მინიკოლექცია.

4. ბუნებისმეტყველებაში „წყლის წრებრუნვის“ შესწავლისას საშინაო დავალებად ჰქონდათ ქართული მულტიპლიკაციური ფილმის, „თოვლის გუნდას“ ნახვა და მნიშვნელოვანი მომენტების დამახსოვრება. მომდევნო გაკვეთილზე მოვაწყვეთ მულტფილმის ჩვენება პაუზებით, რომლის დროსაც ბავშვებმა გაკვეთილის თემის შესაბამისად განმარტეს თითოეული საკვანძო მომენტი და ეპიზოდი.

5. მათემატიკაში მონაცემთა ანალიზის შესწავლის დროს ჩავატარეთ გაკვეთილი ღია ცის ქვეშ. მოსწავლეთა ერთი ჯგუფი აგროვებდა მონაცემებს იქ ტერიტორიაზე არსებული მცენარეების რადენობის შესახებ სახეობების მიხედვით, სახეობების ერთმანეთისგან

განმასხვავებელი გარეგნული ნიშნების მითითებით, ხოლო მეორე ჯგუფი აწარმოებდა მშობელთა გამოკითხვას საყვარელი კერძების შესახებ. საშინაო დავალებად მივეცი, მოპოვებული მონაცემების მიხედვით მოეფიქრებინათ შესაფერისი პიქტოგრამა თითოეული სახეობის მცენარისთვის (მეორე ჯგუფს - თითოეული სახეობის კერძისთვის), შემდეგ ამ პიქტოგრამების საშუალებით წარმოედგინათ მონაცემები ისე, რომ თითოეული ნახატი აღნიშნული ყოფილიყო 2 ან 3 ერთეული.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არა მარტო პატარებს, არამედ მოზრდილებსაც ძალიან ახალისებთ ე.წ. „არატრადიციული“ დავალებები. ასე, მაგ: სამკუთხედების მსგავსების ნიშნების სწავლებისას ერთ-ერთი გაკვეთილის მიზანი იყო მიუდგომელ ობიექტამდე მანძილის გაზომვა. ამ თემის დაწყების წინ დავავალე, წაეკითხათ ჟიულ ვერნის ცნობილი სათავედასავლო რომანის „საიდუმლო კუნძულის“ I ნაწილის მეცამეტე თავი - „კუნძულის გეოგრაფიული ადგილმდებარეობა“, სადაც მოთხრობილია, როგორ გაზომა ინჟინერმა სმიტმა მიუდგომელ ადგილებამდე მანძილი უმარტივესი საშუალებების გამოყენებით. აღმოჩნდა, რომ უმრავლესობას არ ჰქონდა წაკითხული ეს გენიალური ნაწარმოები და მართალია, ძალიან გაიკვირვეს, რა კავშირში იყო ეს დავალება მათემატიკასთან, მაგრამ ხალისით შეასრულეს იგი. მეორე დღეს შთაბეჭდილებებით აღსავსენი მოვიდნენ გაკვეთილზე და ერთმანეთს არ აცლიდნენ სათქმელს, თვითონვე მოითხოვეს სამკუთხედების მსგავსების ნიშნების შესწავლა.

პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ გარდა მოსწავლეებისა, საჭიროა აქტიური თანამშრომლობა მშობლებთანაც. „თუ მშობლები გრძნობენ, რომ სკოლაში მათ კითხვებს თავისუფლად და სრულყოფილად გასცემენ პასუხს, ისინი უფრო აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ სასკოლო ცხოვრებაში.“ - ვკითხულობთ ანა ჯანელიძის სტატიაში „მშობლებთან თანამშრომლობა - გამოწვევა მასწავლებლისთვის“. აქედან გამომდინარე, მშობელთა დასახმარებლად შევარჩიე და განვახორციელე შემდეგი ინტერვენციები: გავაცანი მშობლებს ნ. ლაბარტყავას სტატია „როგორ დავებმართო მოსწავლეს საშინაო დავალების შესრულებაში“, რომელშიც აღწერილია შვიდი სტრატეგია დავალების შესრულებაში პატარების დასახმარებლად; მოვამზადე პრეზენტაცია მშობლებისთვის რობერტ ჯ.მარზანოს წიგნიდან „ეფექტური სწავლება სკოლაში“, მშობლებისთვის განკუთვნილი რეკომენდაციების მიხედვით; შევათანხმე შეხვედრები გარკვეული პერიოდულობით, საშინაო დავალების შესრულებასთან დაკავშირებული პრობლემების გადასაწყვეტად, გარდა ამისა, რეგულარულად ვაწვდიდი ინფორმაციას საშინაო დავალების შესრულებასთან დაკავშირებული საინტერესო საკითხების შესახებ სოციალური ქსელის საშუალებით.

განხორციელებული ინტერვენციების შესაფასებლად გამოვიყენე ფოკუსირებული დაკვირვების მეთოდი გაკვეთილებზე. აღმოჩნდა, რომ მოსწავლეებს შეეცვალათ დამოკიდებულება საშინაო დავალების მიმართ, პირველ რიგში, მას აღარ მიიჩნევენ მხოლოდ რვეულში შესრულებულ რუტინულ სამუშაოდ, გაუჩნდათ იმის მოლოდინი, რომ წერითი დავალების პარალელურად აქტიურად გამოიყენებენ მათთვის საინტერესო და სახალისო მეთოდებს. შესაბამისად, სასწავლო პროცესი გახდება მრავალფეროვანი, მიმზიდველი და შედეგიანი, გაიზრდება მოსწავლეთა აქტიურობა, ინიციატივა, ქმედითობა და სასწავლო პროცესში ჩართულობის ხარისხი.

ბიბლიოგრაფია:

1. ეროვნული სასწავლო გეგმა <http://ncp.ge/ge/curriculum/satesto-seqtsia/akhali-sastsavlo-gegmebi-2016-202>
2. შ.ნადირაშვილი - „პიროვნების სოციალური ფსიქოლოგია“ თსუ-ს გამომცემლობა, თბ. 1975 წ.
3. მ. დოლიძე - უმცროსკლასელთა ფსიქოლოგიის საკითხები. თბ. 1997
4. ტ.ჟდენტო, ზ. ცუცქირიძე - დიდაქტიკა
5. რ.ჯ.მარზანო და სხვ. - „ეფექტური სწავლება სკოლაში“ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამოცემა.
6. სწავლება და შეფასება - მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამოცემა. გვ. 59, თბ. 2008 წ.
7. ნ. ლაბარტყავა - „როგორ დავებმართო მოსწავლეს საშინაო დავალების შესრულებაში“.

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამოცემა. გვ. 137, თბ. 2014 წ.

8.ა. ჯანელიძე; „მშობლებთან თანამშრომლობა - გამოწვევა მასწავლებლისთვის“. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამოცემა. გვ. 37, თბ. 2014 წ.

9. მ. ხუნძაყიშვილი, ს. ბივერი - „განმავითარებელი შეფასება და დიფერენცირებული სწავლება“ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის გამოცემა. თბ. 2018 წ.

Doing Homework - a Routine or a Fun Activity?

Nikolaishvili Madona

Georgian Technical University, Tbilisi

Abstract

The article discusses the role of homework as one of the important components of assessing student achievement in the process of monitoring the quality of teaching and learning, because it is the quality of homework that provides important information about the individual progress of the student. Emphasis is placed on the importance of homework for the student to develop comprehension of learning materials and problem-solving skills independently.

Based on the results of the research, the difficulties that accompany homework are analyzed. The role and responsibility of the teacher is defined to determine and take into account the optimal volume and complexity of homework, which is extremely important for achieving the main goals of learning and upbringing. The author focuses on the questions: What factors influence this process? What individual characteristics can students have? In what environment do they have to do their homework? How much volume and difficulty should homework be given so that the student does not lose interest and belief in their own strengths? Should a parent intervene in the homework process or not?

Analysis of the data shows that only a small proportion of students have the opportunity to isolate themselves from family members during their studies. Most do not have a suitable work space to do their homework, study in a common room, with the TV on and talking to family members, or in the kitchen.

The author believes that it is advisable to plan and implement interventions to help both students and parents. Finally, some examples of „non-traditional“ homework are suggested, as well as interventions to help parents.

საკვანძო სიტყვები: საშინაო დავალება; რუტინული სამუშაო; კვლევა; ინტერვენცია; „არატრადიციული“ დავალება.

key words: homework; Routine work; research; Intervention; „non-traditional“ homework